03/03/2026

Δημητριάδος Ιγνάτιος για τον μακαριστό Αλβανίας Αναστάσιο: «Υπήρξε δώρο Θεού»

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Δημητριάδος και Αλμυρού

Στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής μετέβη ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δημητριάδος και Αλμυρού κ. Ιγνάτιος, κατόπιν προσκλήσεως του Σεβασμιωτάτου Αρχιεπισκόπου Αμερικής κ. Ελπιδοφόρου, προκειμένου να συμμετάσχει και να ομιλήσει στο Διεθνές Συνέδριο με θέμα “Anastasios: Archbishop, Theologian, Missionary”, το οποίο πραγματοποιείται στη Βοστώνη από 2 έως 4 Μαρτίου 2026.

Το Συνέδριο διοργανώνεται από το Huffington Ecumenical Institute της Θεολογικής Σχολής Hellenic College Holy Cross και είναι αφιερωμένο στη ζωή, το έργο και τη θεολογική παρακαταθήκη του μακαριστού Αρχιεπισκόπου Αλβανίας, κυρού Αναστασίου Γιαννουλάτου.

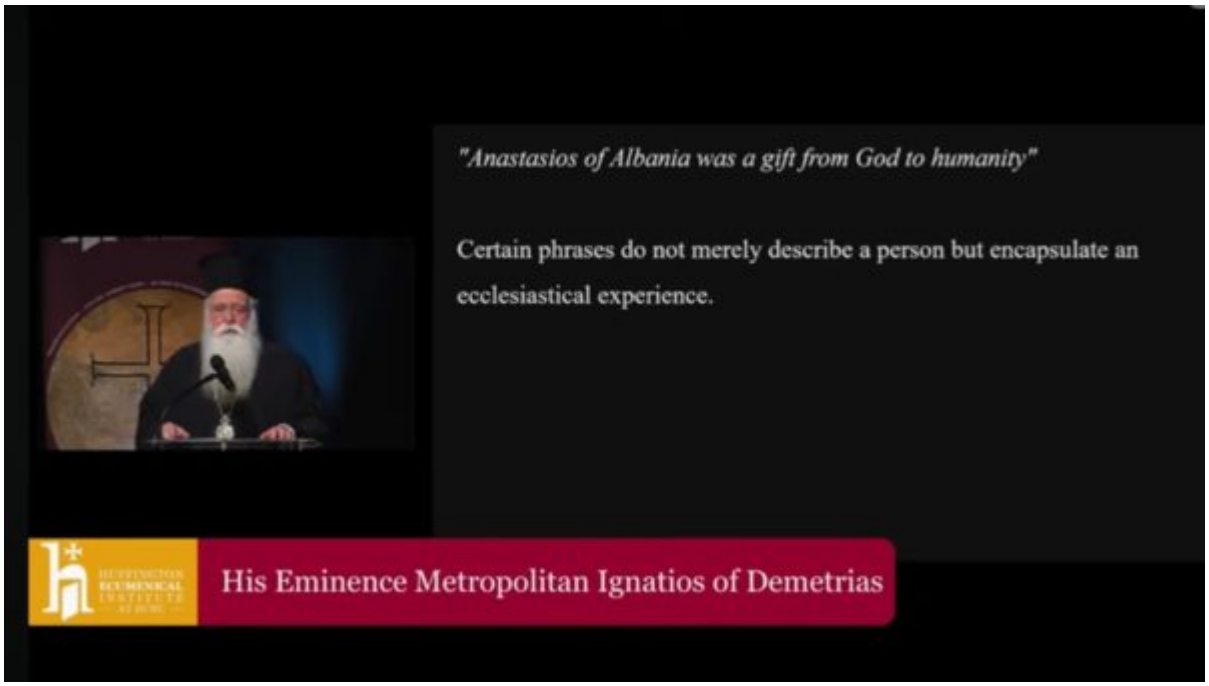

Κατά τη διάρκεια των εργασιών του Συνεδρίου, ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δημητριάδος και Αλμυρού ανέπτυξε το θέμα: ***«Η Εκκλησιολογία στην πράξη. Από τον Άγιο Ιγνάτιο τον Θεοφόρο στον μακαριστό Αρχιεπίσκοπο Αλβανίας, κυρό Αναστάσιο Γιαννουλάτο»***.

Στην εισήγησή του, ο Σεβασμιώτατος ανέδειξε τη βαθύτερη εκκλησιολογική ταυτότητα του μακαριστού Ιεράρχου, υπογραμμίζοντας ότι το έργο του στην

Αλβανία δεν υπήρξε απλώς διοικητική ανασυγκρότηση, αλλά ουσιαστική αναγέννηση της ευχαριστιακής ζωής της τοπικής Εκκλησίας. Με θεολογική αναφορά στον Άγιο Ιγνάτιο τον Θεοφόρο, παρουσίασε τον μακαριστό Αναστάσιο ως σύγχρονη πραγμάτωση της ενότητας «Λειτουργία – Κοινότητα – Επίσκοπος – Αποστολή», αναδεικνύοντας το ήθος της σταυρικής αγάπης και της ποιμαντικής ευθύνης που χαρακτήρισε τη διακονία του. Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στην έννοια της «Λειτουργίας μετά τη Λειτουργία», ως φυσικής συνέχειας της ευχαριστιακής σύναξης στον κόσμο, μέσα από την ιεραποστολή, τη φιλανθρωπία, την παιδεία και τη μαρτυρία της Εκκλησίας.

Ακολουθεί το πλήρες κείμενο της ομιλίας:

«Ο Αλβανίας Αναστάσιος υπήρξε ένα δώρο Θεού προς την ανθρωπότητα».

Υπάρχουν ορισμένες φράσεις που όταν τις ακούσεις, αισθάνεσαι πως δεν περιγράφουν απλώς ένα πρόσωπο αλλά συνοψίζουν μια εκκλησιαστική εμπειρία.

Θα μου επιτρέψετε να σας μιλήσω εξομολογητικά: η φράση αυτή του Οικουμενικού μας Πατριάρχου για τον μακαριστό Αρχιεπίσκοπο Αλβανίας Αναστάσιο, ο οποίος υπήρξε *«χάριτι και ευδοκία Θεού»* καθηγητής, εμπνευστής και εν τέλει και συλλειτουργός, άγγιξε βαθιά τη δική μου καρδιά. Και αυτό όχι μόνον επειδή η παγκόσμια Ορθοδοξία αξιώθηκε μιας τέτοιας προσωπικότητας και ενός τέτοιου έργου, αλλά και επειδή ο Θεός με αξίωσε να τον γνωρίσω ήδη από τα φοιτητικά μου χρόνια, και αργότερα, ως κληρικός και Επίσκοπος, να γευτώ μια προσωπική σχέση αμοιβαίας εκτίμησης και αγάπης.

Το έργο του είναι γνωστό και καταγεγραμμένο. Όμως, σε μία εισήγηση που τιμά τη μνήμη του, δεν αρκεί μια απαρίθμηση επιτευγμάτων. Εκείνο που έχει περισσότερο σημασία είναι να δούμε τι είδους εκκλησιολογία φανερώνει αυτό το έργο. Δηλαδή, ποια εικόνα της Εκκλησίας ενσάρκωσε στην Αλβανία, ποιο ήθος καλλιέργησε και ποια μαρτυρία άφησε.

Γι’ αυτό επέλεξα έναν τίτλο που στα αυτιά κάποιων ίσως ακουστεί κάπως απαιτητικός: «Εκκλησιολογία στην πράξη». Και για να μη μείνουμε σε γενικότητες, επέλεξα μια γέφυρα που μπορεί να φαντάζει τολμηρή, ωστόσο θεωρώ πως είναι ουσιαστική. Δηλαδή, από τον άγιο Ιγνάτιο τον Θεοφόρο στον Αλβανίας Αναστάσιο.

Επέλεξα να ξεκινήσω από τον άγιο Ιγνάτιο, διότι είναι εκείνος ο πατέρας της αρχέγονης Εκκλησίας που όχι μόνο διαμόρφωσε τη θεολογική ορολογία, αλλά επιπλέον μας παρέδωσε ένα ασφαλές εκκλησιολογικό κριτήριο. Ο Ιγνάτιος είναι ίσως ο πρώτος που διατύπωσε με ξεκάθαρο τρόπο ότι η Εκκλησία αποτελεί μία ορατή σύναξη, ένα ευχαριστιακό γεγονός το οποίο μέσα από την ενότητα εν Χριστώ γεννά την ευαγγελική μαρτυρία. Κι αν θέλουμε να μιλήσουμε θεολογικά για τον Αναστάσιο, αξίζει να τον δούμε ως σύγχρονη πραγμάτωση αυτού του παραδείγματος του Ιγνατίου: Λειτουργία – Κοινότητα – Επίσκοπος – Αποστολή.

1. ***Η Ευχαριστία ως πηγή ζωής και μεταμορφώσεως.***

Σύμφωνα με τον άγιο Ιγνάτιο, η Εκκλησία δεν ορίζεται πρωτίστως από δομές και ρόλους, αλλά από το απλό γεγονός ότι ο λαός του Θεού συνάγεται για να γίνει ένα σώμα. Η Ευχαριστία είναι ο τόπος όπου ο άνθρωπος παύει να είναι *«άτομο»* και γίνεται *«κοινωνία»*.

Επιτρέψτε μου να το πω με μία διατύπωση που έχω χρησιμοποιήσει παλαιότερα, ακριβώς για να περιγράψω τη θεολογική ουσία της ευχαριστιακής σύναξης: *«Κάθε Θεία Λειτουργία, κάθε δηλαδή ευχαριστιακή μας σύναξη, βεβαιώνει ότι δεν είμαστε "άτομα" χωρισμένα από τον Θεό και μεταξύ μας. Είμαστε και γινόμαστε "κοινωνία", αδελφότητα, οικογένεια του Θεού, Σώμα Χριστού, θεανθρώπινη ένωση».*

Δεν πρόκειται για ένα ρητορικό σχήμα ποιμαντικής ωραιοποίησης. Η βάση αυτής της θεώρησης είναι ιγνατιανή. Ο άγιος Ιγνάτιος βλέπει το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας ως ζωή, ως θεραπεία, ως νίκη κατά του θανάτου, όπως δηλώνει και η περίφημη εικόνα της Ευχαριστίας ως *«φαρμάκου αθανασίας»*.

Γι' αυτό, όταν μιλάμε για την αναγέννηση της Εκκλησίας της Αλβανίας, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι το έργο του μακαριστού Αναστασίου δεν ξεκίνησε από την αναδιοργάνωση των θεσμών, αλλά από την ανασύσταση της ευχαριστιακής σύναξης. Η Εκκλησία της Αλβανίας, υπό την καθοδήγηση του Αναστασίου, δεν θεμελιώθηκε αρχικά σε διοικητικά σχήματα, αλλά στην πίστη ότι η Εκκλησία ξαναγίνεται Εκκλησία όταν πρωτίστως ξαναγίνεται ευχαριστιακή κοινότητα.

Στο σημείο αυτό, βρίσκεται, κατά την ταπεινή μου γνώμη, η βαθύτερη συγγένεια του άγιου Ιγνατίου Αντιοχείας και του μακαριστού Αναστασίου Αλβανίας. Και οι δύο αντιλαμβάνονταν ότι η ουσία της Εκκλησίας δεν συνίσταται στον θόρυβο αλλά στη μεταμόρφωση. Και η αληθινή μεταμόρφωση αρχίζει με την Ευχαριστία.

1. **Τοπικότητα και καθολικότητα.**

Η ιγνατιανή εκκλησιολογία, όπως ήδη υπαινίχθηκα, δεν είναι μια αφηρημένη θεωρία *«περί Εκκλησίας»,* αλλά περιγραφή μιας συγκεκριμένης εκκλησιαστικής πραγμάτωσης. Ο άγιος Ιγνάτιος αναγνωρίζει την Εκκλησία ως ορατή σύναξη των πιστών, ως κοινότητα που συγκροτείται ευχαριστιακά και φανερώνεται μέσα από την ενότητα της πίστεως.

Στο σημείο αυτό η προσφορά του μακαριστού Αρχιεπισκόπου Αλβανίας Αναστασίου είναι ανεκτίμητη, διότι μας παρέδωσε, όχι μόνο με λόγια αλλά με το έμπρακτο παράδειγμά του, μία ζωντανή σύνθεση της τοπικότητας με την καθολικότητα. Ο ίδιος επέμενε στα γραπτά του ότι στην ορθόδοξη παράδοση μια τοπική Εκκλησία μπορεί να είναι πλήρης και καθολική, ακριβώς επειδή η *«τοπικότητα»* δεν είναι αντίθετη προς την καθολικότητα, αλλά αποτελεί τη ζωτική της προϋπόθεση. Η καθολικότητα δεν είναι ομοιομορφία ούτε διαδικασία *«συγχώνευσης»* των πάντων· είναι τρόπος κοινής λειτουργίας και κοινωνίας, χωρίς να ακυρώνεται η

ιδιοπροσωπία, η γλώσσα, η μνήμη και η ιστορία. Με άλλα λόγια, η τοπικότητα, δεν ανταγωνίζεται, ούτε αντιμάχεται την καθολικότητα, αλλά είναι αυτή που τη θεμελιώνει.

Αν τα παραπάνω ακούγονται ως εύκολα θεωρητικά σχήματα, ο Αναστάσιος-κυρίως κατά τη διάρκεια της ποιμαντικής του δράσης στην Αλβανία-μας έδωσε την πιο πειστική απόδειξη της πρακτικής εφαρμογής τους, και μάλιστα σε συνθήκες όπου όλα ευνοούσαν την παραμόρφωση της εκκλησιαστικής εμπειρίας, είτε προς μια αμυντική εσωστρέφεια, είτε προς την ιδεολογική αυτοεπιβεβαίωση. Όταν μια Εκκλησία αναδύεται ύστερα από δεκαετίες αθεϊστικού διωγμού και κοινωνικής ερήμωσης, ο πειρασμός που αντιμετωπίζει είναι διπλός: ή να μετατρέψει την *«τοπικότητα»* σε φοβικό οχυρό, ή να ερμηνεύσει την *«καθολικότητα»* ως ευκαιρία για ισχύ και επιβολή. Ο Αναστάσιος βάδισε έναν τρίτο δρόμο. Προχώρησε στην ανασύσταση της τοπικής Εκκλησίας ως ευχαριστιακής κοινότητας που δεν απορρίπτει τον κόσμο, αλλά τον θεραπεύει και τον μεταμορφώνει.

Και εδώ αξίζει να ακουστεί μία σχεδόν εξομολογητική μαρτυρία του ίδιου. Επί χρόνια, αναφέρει κάπου, πως την ευαγγελική ρήση *«έως εσχάτου της γης»* την αντιλαμβανόταν με τη γεωγραφική της διάσταση -Αφρική, Ασία, μακρινοί ορίζοντες, όμως η εμπειρία της Αλβανίας τού αποκάλυψε ότι *«το έσχατο της γης»* μπορεί να βρίσκεται πολύ κοντά, εκεί όπου *«για δεκαετίες κυριαρχούσε η πνοή του Άδη»* και όπου οι άνθρωποι μαζί με την ελευθερία τους είχαν στερηθεί και την έκφραση της θρησκευτικής τους συνείδησης.

Η παραπάνω φράση, εκτός από τον δραματικό της χαρακτήρα, αποκαλύπτει τη θεολογική της έννοια, αυτής της *«τοπικότητας»*, όχι ως γεωγραφικής οριοθέτησης, αλλά ως σταυρικής συγκατάβασης για χάρη ενός συγκεκριμένου λαού, σε συγκεκριμένες ιστορικές συνθήκες και με την αποδοχή μιας συγκεκριμένης θεραπευτικής, ποιμαντικής αποστολής.

Με αυτή τη λογική, η *«καθολικότητα»* ξεφεύγει από το όρια της συνθηματολογίας και μετατρέπεται σε ποιμαντική ευθύνη. Και ο Αναστάσιος ήταν από εκείνες τις εκκλησιαστικές προσωπικότητες που αντιλαμβάνονταν την καθολικότητα ως οικουμενική διακονία και όχι ως ευκαιρία για παγκόσμια προβολή. Γι' αυτό μιλούσε με αυστηρότητα για τον *«ιό»* του τοπικισμού, που μπορεί να αρρωστήσει το σώμα της Εκκλησίας. Δηλαδή την τάση να απορροφάται όλη η ενέργεια στο *«δικό μας»* με εθνικά ή στενά τοπικά κριτήρια, αφήνοντας την παγκόσμια ευθύνη να μένει *«με λίγες σταγόνες»*. Και επίσης επέμενε ότι η ορθή εφαρμογή του αποστολικού χρέους πρέπει να γίνεται ταυτόχρονα σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο, χωρίς ψευδείς αντιθέσεις.

Αυτό ακριβώς έπραξε και στην Αλβανία. Κατάφερε να θεμελιώσει μία Εκκλησία πραγματικά *«τοπική»* – με γλώσσα, εκπαίδευση, κλήρο, θεολογική κατάρτιση, λειτουργικά βιβλία- αλλά και πραγματικά *«καθολική»* και οικουμενική, διότι η τοπική ανασύσταση δεν έμεινε αυτάρκης. Απέκτησε άνοιγμα, διάλογο, κοινωνική διακονία και ειρηνοποιό παρουσία. Η μαρτυρία του δεν περιορίστηκε στην ανακαίνιση κτισμάτων, αλλά πήρε τη μορφή ανασυγκρότησης ολόκληρης της εκκλησιαστικής ζωής. Μέσα από την οργάνωση εκατοντάδων ενοριακών και εκκλησιαστικών κοινοτήτων, την ίδρυση θεολογικής ακαδημίας, τις πάμπολλες χειροτονίες νέων κληρικών, το εκδοτικό έργο, τη σύσταση και συντήρηση σχολείων, δομών πρόνοιας, ιατρικών κέντρων και εργαστηρίων, κατάφερε να συστήσει μία ολόκληρη «υλική» υποδομή στην υπηρεσία της πνευματικής αναγέννησης του αλβανικού λαού.

1. **Ο επίσκοπος ως σημείο ενότητας και σταυρικής αγάπης.**

Στον άγιο Ιγνάτιο, η ενότητα της Εκκλησίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ευχαριστιακή σύναξη και με το πρόσωπο του επισκόπου, όχι ως *«φορέα εξουσίας»*, αλλά ως **διακόνου της ενότητας**. Ο Ιγνάτιος τολμά να το πει χωρίς περιστροφές: «***όπου είναι ο επίσκοπος, εκεί ας είναι το πλήθος· και όπου είναι ο Χριστός, εκεί είναι η καθολική Εκκλησία***». Αυτή η ένωση *«επίσκοπος– ευχαριστία –καθολικότητα»* συνιστά τον πυρήνα του ιγνατιανού κριτηρίου. Δηλαδή ότι η Εκκλησία είναι ορατή, χαρακτηρίζεται από την ενότητα της λατρείας της και σε καμία περίπτωση δεν εκπίπτει σε ιδεολογία.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να προσθέσω μία σκέψη που θεωρώ αποφασιστικής σημασίας: **τι σημαίνει, πρακτικά, να είναι ο επίσκοπος «σημείο ενότητας» χωρίς να γίνει μηχανισμός εξουσίας;** Επιτρέψτε μου να θυμίσω μία σκέψη του π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ, η οποία φωτίζει, νομίζω, και την περίπτωση του Αρχιεπισκόπου Αναστασίου: *«Ο Επίσκοπος πρέπει ν' αγκαλιάσει μέσα του όλη την Εκκλησία... η ικανότης που του δόθηκε από τον Χριστό να διδάσκει, είναι ικανότης τού να φέρει τη μαρτυρία της καθολικής εμπειρίας της Εκκλησίας».* Και αμέσως μετά, το πρακτικό συμπέρασμα, που δεν είναι θεωρία αλλά δρόμος: *«Αυτό στην πράξη σημαίνει ότι καλούμαι να ακολουθήσω τον δρόμο της σταυρωμένης αγάπης, όπου ο Επίσκοπος σκύβει με σεβασμό πάνω από κάθε μέλος της Εκκλησίας...».*

Αν θέλουμε να καταλάβουμε τον Αναστάσιο, ας τον δούμε με αυτό το μέτρο: **ως επίσκοπο που αγκαλιάζει**. Που δεν θεώρησε την Αλβανία *«πεδίο έργου»*, αλλά λαό που του εμπιστεύθηκε ο Χριστός. Που δεν λειτούργησε με λογική αντιπαλότητας, αλλά με ήθος συμφιλίωσης· και πολλές φορές, όπως έχει ειπωθεί, μετέτρεψε αντιπάλους σε συνοδοιπόρους. Αυτό σημαίνει εκκλησιολογία στην

πράξη: *πραγμάτωση της ενότητας όχι μέσα από διαδικασίες επιβολής, αλλά ως σταυρική αγάπη που αντέχει τις προκλήσεις της ιστορίας.*

Εδώ ίσως αξίζει να προσθέσουμε ένα ακόμη ιγνατιανό στοιχείο, που συνήθως το παραβλέπουμε με ευκολία. Ο Ιγνάτιος ο θεοφόρος δεν υπήρξε μόνον ο *«θεωρητικός»* της ενότητας αλλά υπήρξε και μάρτυρας αυτής της ενότητας. Δεν μίλησε για Εκκλησία από τη βολική θέση του επισκοπικού του θρόνου στην Αντιόχεια, αλλά ενώ βρισκόταν καθ' οδόν προς το μαρτύριο. Γι' αυτό και η ενότητα της Εκκλησίας, σύμφωνα με τον Ιγνάτιο, δεν είναι αποτέλεσμα ισορροπιών ούτε προϊόν ευγενών συναισθημάτων. Η ενότητα της εκκλησίας είναι πρωτίστως καρπός σταυρικού φρονήματος. Η Εκκλησία μένει μία όχι επειδή όλα είναι εύκολα, αλλά διότι κάποιοι – και πρωτίστως ο επίσκοπος – δέχονται να *«σπάσουν»* μέσα τους τον εγωισμό, να βαστάξουν τα βάρη των άλλων, να μεταφράσουν την αλήθεια σε υπομονή, πραότητα και διάκριση και εν τέλει σε σταυρικό μαρτύριο.

Αν αυτό είναι το μέτρο, τότε ο Αναστάσιος γίνεται ακόμη πιο κατανοητός: το έργο του δεν ήταν απλώς η *«ανοικοδόμηση»* μιας ερειπωμένης Εκκλησίας, αλλά ένας διαρκής αγώνας να μετατραπεί η μνήμη του φόβου και της βίας σε εμπιστοσύνη και συμφιλίωση. Κι αυτό είναι κάτι που δεν επιτυγχάνεται με διοικητικές πράξεις· κατακτάται με το ήθος που επιμένει να βλέπει τον άλλον όχι ως πρόβλημα αλλά ως αδελφό.

1. **Από τη Λειτουργία στην ιεραποστολή: «Λειτουργία μετά τη Λειτουργία».**

Αν ο Ιγνάτιος Αντιοχείας ανέδειξε το κριτήριο της Εκκλησίας ως ευχαριστιακής ενότητας, ο μακαριστός Αναστάσιος Αλβανίας μάς δείχνει την **αναγκαία συνέχειά του.** Η ευχαριστιακή ζωή του πιστού δεν σημαίνει απόρριψη ή αποκλεισμό του κόσμου, αλλά αντίθετα την πρόσληψη και τη μεταμόρφωσή του. Ακριβώς γι' αυτό ο Αναστάσιος επέμενε στη σύνδεση της λειτουργικής ζωής με την καθημερινή μαρτυρία: **η Εκκλησία δεν ζει για τον εαυτό της.** Η ευχαριστιακή σύναξη γεννά την έξοδο, τη διακονία, την ιεραποστολή, την παιδεία, τη φιλανθρωπία, τον διάλογο, την ειρήνη. Εδώ δεν έχουμε απλώς την εκδήλωση μιας *«κοινωνικής ευαισθησίας»,* αλλά την εφαρμογή ενός εκκλησιολογικού κριτηρίου: Η Ευχαριστία συγκροτεί την κοινότητα και η κοινότητα με τη σειρά της συγκροτεί την ευαγγελική μαρτυρία.

Γι' αυτό και η ιεραποστολική, φιλανθρωπική, παιδευτική και ειρηνοποιός δράση του Αναστασίου στην Αλβανία δεν μπορεί να ιδωθεί ως «παράλληλο έργο» δίπλα στη λειτουργική ανασυγκρότηση. Θα λέγαμε καλύτερα ότι αποτελεί τη φυσική της

συνέχεια. Η Εκκλησία, που συνάγεται γύρω από την Αγία Τράπεζα, οφείλει να είναι **παρούσα** και στους δρόμους της ζωής: δίπλα στους φτωχούς, στους νέους, στις πληγές μιας κοινωνίας που βγήκε από τον διωγμό, στην ανάγκη της επανασυμφιλίωσης. Ένα παρόν που εκδηλώνεται όχι ως δύναμη που επιβάλλεται, αλλά ως χάρη που θεραπεύει.

Και εδώ ταιριάζει, ως συμπύκνωση αυτού του ήθους, μία φράση που νομίζω ότι περιγράφει με ακρίβεια τον τρόπο του Αναστασίου: *«Δεν ποθούμε τη δύναμη, αλλά διψούμε τη μαρτυρία...»*

Με άλλα λόγια, η *«Λειτουργία μετά τη Λειτουργία»* δεν πρέπει να γίνει κατανοητή ως διεύρυνση μιας θρησκευτικής επιρροής, αλλά ως μετάφραση της Ευχαριστίας σε ευαγγελική μαρτυρία. Σ' αυτό το σημείο η συγγένεια Ιγνατίου και Αναστασίου αγγίζει υπαρξιακό βάθος: και οι δύο μάς διδάσκουν ότι η Εκκλησία ζει αληθινά όταν η ευχαριστιακή ζωή γεννά ενότητα, και η ενότητα με τη σειρά της γεννά έξοδο προς τον κόσμο, διακονία, και τελικά ένα είδος μαρτυρίας που δεν κηρύσσει απλώς τον Χριστό, αλλά τον κάνει ορατό ως τρόπο υπάρξεως.

1. **Ο Αναστάσιος ως θεολόγος και ποιμένας.**

Είναι σημαντικό να ειπωθεί με τρόπο ξεκάθαρο ότι ο Αναστάσιος δεν υπήρξε μόνο *«πρακτικός άνθρωπος»*. **Υπήρξε πρωτίστως θεολόγος και μάλιστα θα τολμούσαμε να πούμε θεολόγος με την πατερική έννοια. Ένας θεολόγος που έβλεπε την αλήθεια της Εκκλησίας να επιβεβαιώνεται στη ζωή.**

Στα κείμενά του για την ορθόδοξη ιεραποστολή και για την ευθύνη της Εκκλησίας απέναντι στον κόσμο, καθώς και σε βιβλία που κυκλοφόρησαν διεθνώς ανέδειξε κάποιους σταθερούς άξονες: την πίστη στον Τριαδικό Θεό, μια ζωή προσανατολισμένη στην εκκλησιαστική πραγματικότητα, το ήθος που διαπνέεται από το μυστήριο της Ευχαριστίας, και τη διάθεση μαρτυρίας του Ευαγγελίου ως φυσική συνέχεια της Θείας Λειτουργίας. Όλα τα παραπάνω δεν συνιστούν για τον Αναστάσιο απλώς ένα *«θεολογικό πρόγραμμα»,* αλλά διαμορφώνουν και υποδεικνύουν έναν ευαγγελικό τρόπο υπάρξεως.

Αυτή η ενότητα θεολογίας και πράξης είναι, τελικά, αυτό που κάνει το έργο του Αναστασίου *«δώρο»* όχι μόνο για την Αλβανία, αλλά και για την Ορθοδοξία σε παγκόσμια κλίμακα.

1. **Επίλογος**

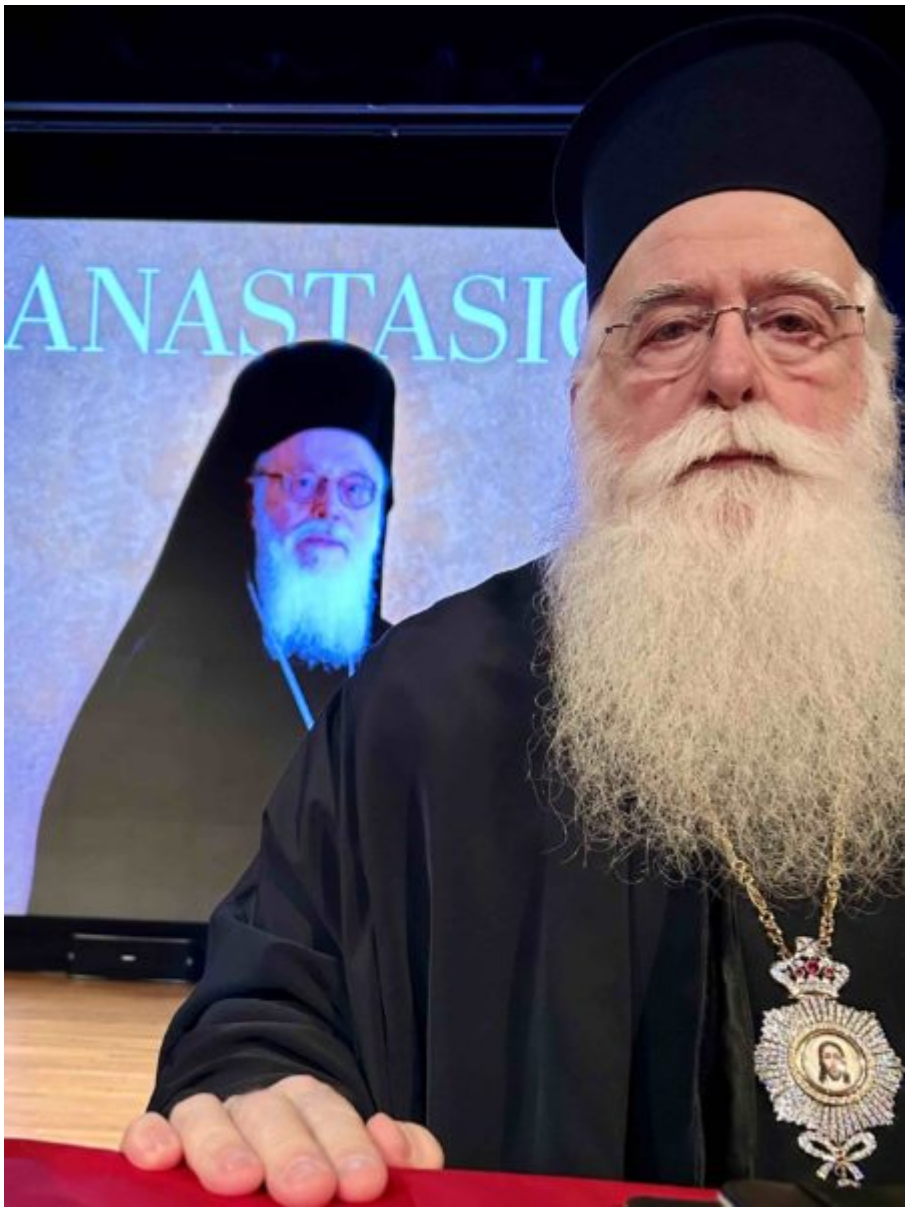
Αδελφοί μου,

Αν θα ήθελα να συνοψίσω την εισήγησή μου σε μία φράση, θα έλεγα το εξής: **ο άγιος Ιγνάτιος μάς προσέφερε το κριτήριο της Εκκλησίας ως ευχαριστιακής ενότητας και ο μακαριστός Αναστάσιος μάς έδειξε την πραγμάτωση του κριτηρίου αυτού μέσα στην ιστορία και την εποχή μας**.

Εν τέλει, αυτό που διακυβεύεται, όχι μόνο σήμερα αλλά διαχρονικά, είναι να παραμείνει η Εκκλησία πιστή στον ευαγγελικό και ευχαριστιακό τρόπο υπάρξεώς της. Να συνιστά μία κοινωνία προσώπων με αναφορά στη Θεία Λειτουργία και αγαπητική σχέση που συνεχίζεται ως κοινή ζωή. Γι' αυτό η ενορία οφείλει να γίνεται τόπος συνάντησης όλων, ένας χώρος όπου ο άνθρωπος παύει να είναι μόνος και ξαναβρίσκει πρόσωπο και αδελφό. Εκεί ο επίσκοπος καλείται να υπηρετεί την ενότητα όχι με όρους επιβολής, αλλά με σταυρική αγάπη, που σκύβει, αγκαλιάζει και θεραπεύει. Έτσι η καθολικότητα της Εκκλησίας αποκαλύπτεται ως πληρότητα του Χριστού και όχι ως εξουσία, και η έξοδός της στον κόσμο λαμβάνει τον αληθινό της χαρακτήρα με σκοπό τη διακονία και όχι την επιβολή.

Ο μακαριστός Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος, ως πραγματικό ***«δώρο Θεού προς την ανθρωπότητα»***, μας κληροδότησε ένα σημαντικό κριτήριο: **η Εκκλησία δύναται να πείσει όχι μέσα από τη θριαμβολογία αλλά από την απλότητα, τη συνέπεια και τη συνέχεια της λειτουργικής της ζωής. Μέσα από τη Λειτουργία η Εκκλησία μεταμορφώνει τον κόσμο με το ήθος της αγάπης, της αλήθειας και της θυσίας.**

Ας είναι αιωνία η μνήμη του μακαριστού Αναστασίου. Και ας γίνει η μνήμη του κλήση προς όλους μας σε μία περισσότερο εις βάθος εκκλησιαστική ζωή, ώστε και εμείς, στον δικό μας τόπο, να ζούμε την **εκκλησιολογία στην πράξη**.

ANASTASIO